

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในปัจจุบันนี้ ยังมีลักษณะเป็นระบบราชการ ทั้งในแง่ของวิชาการ และในแง่ของกฎหมาย ดังจะเห็นได้จากระเบียบแบบแผนจำนวนมากที่ใช้บังคับอยู่ในสถาบันอุดมศึกษา อาทิเช่น พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนมหาวิทยาลัย พระราชบัญญัติระเบียบวิธีการงบประมาณ ระเบียบการเบิกจ่ายเงิน ระเบียบว่าด้วยการให้ข้าราชการไปศึกษาฝึกอบรม และดูงาน ระเบียบงานพัสดุ ระเบียบงานสารบรรณ ทั้งหมดเหล่านี้แทบจะไม่แตกต่างจากที่ใช้กันอยู่ในระบบราชการโดยทั่วไปเลย¹ ทั้งนี้เมื่อสถาบันอุดมศึกษาอยู่ภายใต้ระบบราชการ อาจารย์ที่มีฐานะเป็นข้าราชการตามไปด้วย เช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย ก็เรียกว่า ข้าราชการพลเรือนมหาวิทยาลัย เหล่านี้เป็นต้น จากการที่อาจารย์ต้องปฏิบัติตามต่าง ๆ ตามกฎระเบียบของทางราชการ จึงทำให้อาจารย์บางส่วนมีความรู้สึกว่าการเป็นอาจารย์คืออยู่ใต้อำนาจบังคับบัญชาของกองทัพบก หรืออธิการมากกว่าจะมีความรู้สึกว่าเป็นเพื่อนร่วมอาชีพกับท่านเหล่านั้น การบริหารจึงดูเป็นเรื่องของการปกครอง การออกคำสั่งให้ปฏิบัติให้เป็นไปตามสายงานเริ่ม ๆ โดยไม่คำนึงถึง การโต้ตอบหรือการตอบสนองจากผู้รับคำสั่ง ภายใต้นี้สถาบันอุดมศึกษาทั้งหลายจึงไม่แตกต่างไปจากองค์กรโบราณ ตามแบบ Bureaucracy ของ Max Weber ไปมากนัก²

ปูลม มณีโรจน์, "การบริหารงานแบบมีส่วนร่วมในมหาวิทยาลัย: ปัจจัยเอื้ออำนวยภาวะจำกัด และปัญหา," วารสารพัฒนบริหารศาสตร์ 19 (ตุลาคม 2522): 676.

2 ประภอม คูปรัตน์, "การมีผลประโยชน์เขาเกี่ยวข้องกับในสถาบันอุดมศึกษา," (พิมพ์ที่).

นอกจากนี้อิทธิพลของระบบราชการยังทำให้ผู้บริหารจำนวนไม่น้อย ที่มีความคิดหรือมีความ
 สำนึกแบบข้าราชการที่เรียกว่า Bureaucratic Mentality คือ หมายความว่า
 ยังคิดอะไรเหมือนกับข้าราชการทั่ว ๆ ไป เช่น ยึดระเบียบ กฎเกณฑ์ โดยถือว่าหน้าที่
 ของข้าราชการที่ดีก็คือ การถือระเบียบเป็นพระเจ้า ไม่เคยสงสัยว่า กฎ ระเบียบนั้น
 เหมาะสมหรือไม่ และสมควรได้รับการแก้ไขเพียงไร คิดแต่เพียงว่า เมื่อมหาวิทยาลัย
 เป็นราชการก็ต้องปฏิบัติตามระเบียบราชการ¹

สำหรับวิทยาลัยครุ นั้น ถ้าจะนำมาเปรียบเทียบกับมหาวิทยาลัยแล้ว ก็ยังเห็นว่า
 วิทยาลัยครุมีความผูกพัน ยึดแน่นกับระบบราชการมากกว่ามหาวิทยาลัยเสียอีก ดังจะเห็น
 ได้จากอธิบดีกรมการฝึกหัดครู หรืออธิการของวิทยาลัยครุ นั้น มาจากการไต่เต้าจาก
 ตำแหน่งชั้นต่ำภายในวิทยาลัยและกรมกอง การจะเข้าดำรงตำแหน่งแล้วแต่มาจาก
 การแต่งตั้งแทบทั้งสิ้น เช่น เกี่ยวกับการแต่งตั้งของระบบราชการโดยทั่ว ๆ ไป แต่ลักษณะ
 เช่นนี้แตกต่างไปจากมหาวิทยาลัย กล่าวคือ ตำแหน่งสำคัญ ๆ เช่น หัวหน้าภาควิชา
 คณบดี อธิการบดี ในมหาวิทยาลัยนั้นจะมาจาก การเลือกตั้งหรือสรรหาแทบทั้งสิ้น เพื่อให้
 ได้บุคคลที่เหมาะสมในขณะนั้นจริง ๆ นอกจากนี้โครงสร้างการบริหารของวิทยาลัย
 ครุมีโครงสร้างแบบราชการโดยทั่ว ๆ ไป เช่น การดำเนินงานของภาควิชาจะต้องเป็น
 ไปตามขั้นตอนกล่าวคือ จะต้องผ่านคณะวิชา ผ่านวิทยาลัย และส่วนมากต้องผ่านถึงกรม
 ซึ่งเป็นลักษณะการดำเนินงานแบบราชการอย่างเด่นชัด จากการอยู่ภายใต้ระบบราชการ
 อาจารย์ย่อมได้รับอิทธิพลซึ่งจะก่อให้เกิดความรู้สึก และทัศนคติสอดคล้องกับระบบราชการ
 ควบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹เกษม สุวรรณกุล, "ความคิดเห็นบางประการเกี่ยวกับการบริหารมหา-
 วิทยาลัย," ใน การบริหารระดับอุดมศึกษา, ไพฑูรย์ สินดารัตน์, บรรณาธิการ
 (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), ไม่ปรากฏเลขหน้า.

อย่างไรก็ตามผลจากพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 ที่ได้อำนาจให้วิทยาลัยครูมีภารกิจ เช่นเดียวกับสถาบันอุดมศึกษาโดยทั่วไป ทำให้บทบาทของอาจารย์วิทยาลัยครูต้องเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องตามไปด้วย โดยถือว่ามีฐานะเป็นอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา สำหรับลักษณะของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปนั้น ไคแก¹ ลักษณะของความเป็นนักวิชาชีพ เช่นเดียวกับแพทย์ หรือวิศวกร เพราะถือว่าอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาต้องผ่านการศึกษาระดับปริญญาเป็นเวลานาน มีความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขา ใฝ่ใถ่การนิเทศนักศึกษา มีจรรยาบรรณในวิชาชีพและมีอิสระในการปฏิบัติงานต่าง ๆ นอกจากนี้จะต้องเห็นความสำคัญของตนเองในฐานะนักวิชาชีพ นักวิชาการ มากกว่าความเป็นอาจารย์ในระดับชั้นหรือชั้นต่าง ๆ มีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพ ต่อคุณภาพทางวิชาการ และต่อลูกศิษย์ อันไคแก² นิสิต นักศึกษา จากลักษณะของนักวิชาชีพของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาคงกล่าว การดำเนินงานต่าง ๆ ในสถาบันอุดมศึกษา ควรจะแตกต่างไปจากระบบราชการโดยทั่ว ๆ ไป ดังที่มีผู้กล่าวไว้ว่า ระบบราชการไม่สามารถจะเป็นเครื่องสร้างควมสัมพันธ์ระหว่างนักวิชาชีพในวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยได้³

จากการยอมรับกันแล้วว่า อาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษามีความเป็นนักวิชาชีพ ดังนั้นจึงต้องการศึกษาว่า อาจารย์วิทยาลัยครูที่เพิ่งจะได้รับบทบาทของอาจารย์สถาบันอุดมศึกษาตามพระราชบัญญัติวิทยาลัยครู พุทธศักราช 2518 นั้นจะมีทัศนคติแบบวิชาชีพมากน้อยอย่างไร และในขณะเดียวกัน อาจารย์วิทยาลัยครูมีอยู่ภายใต้ระบบบังคับบัญชาหรือระบบราชการเช่นเดียวกับข้าราชการโดยทั่ว ๆ ไปนั้นจะมีทัศนคติแบบบังคับบัญชามากน้อยอย่างไร

¹ Edgar H. Schien, Professional Education. (New York: McGraw-Hill Book Co., 1972), p. 12.

² ประภพ บุปรัตน์, "รูปแบบและการบริหารในสถาบันอุดมศึกษา," (พิมพ์ดีด).

³ John Millet, The Academic Community, (New York: McGraw-Hill, 1962), p. 234.

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก

เพื่อ ศึกษาทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู และ
ต้องการเปรียบเทียบความแตกต่าง จำแนกตาม อายุ วุฒิการศึกษา ตำแหน่งทางบริหาร
ตำแหน่งทางวิชาการ การสอน การวิจัย การบริการชุมชน รวมทั้งไปนุญจากประกอบวิชาชีพต่อ
ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญา และแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดสมมุติฐานไว้ทั้งหมด 9 ข้อ ดังนี้

1. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญา และแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครูแตกต่างกันตามอายุ ✓ *rejected*
2. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตามวุฒิการศึกษา
3. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตาม การมีและการไม่มีตำแหน่งทางบริหาร
4. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญา และแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตามตำแหน่งทางวิชาการ ✓ *rejected*
5. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตามสภาพการใ้ความสำคัญระหว่างงานสอนและงานวิจัย ✓ *rejected*
6. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญา และแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตามสภาพการใ้ความสำคัญระหว่างงานสอนและงานบริหาร ✓ *rejected*
7. ทัศนคติแบบมั่งคั่งกับปัญญาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แตกต่างกันตามสภาพการของการใ้ค่าและไม่ใ้ค่าวิจัย ✓ *rejected*

8. ที่สมัครแบบบังคับบัญชาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แยกต่างกั
ตามความคิดเห็นต่อการให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน

9. ที่สมัครแบบบังคับบัญชาและแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครู แยกต่างกั
ตามความคิดเห็นต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์วิทยาลัยครู ที่กำลังปฏิบัติงานอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2524
2. การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษาทุกชั้นตอน รวม 10 เดือนเศษ
3. ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วยตัวแปรอิสระถึง รายละเอียดต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ

	<u>หมายเลขข้อในแบบวัดทัศนคติ</u>
1. อายุ	ข้อที่ 1 *
2. วุฒิการศึกษา	ข้อที่ 2 *
3. ตำแหน่งทางบริหาร	ข้อที่ 3 *
4. ตำแหน่งทางวิชาการ	ข้อที่ 4 *
5. ความพึงพอใจในงาน	ข้อที่ 5 * 6 * และ 7
6. การศึกษาต่อ	ข้อที่ 8
7. ผลงานทางวิชาการ	ข้อที่ 9 10 และ 13 *
8. การให้คำปรึกษาทางวิชาการ	ข้อที่ 11
9. การเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการระดับชาติ	ข้อที่ 12
10. การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน	ข้อที่ 14 *
11. สาขาวิชาที่ได้รับปริญญาสูงสุด	ข้อที่ 15
12. สาขาวิชาที่สอนอยู่ในปัจจุบัน	ข้อที่ 16
13. ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ	ข้อที่ 17 *

* หมายถึง ตัวแปรอิสระที่กำหนดไว้เพื่อการทดสอบสมมุติฐาน

4. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทัศนคติแบบบังคับบัญชาและแบบวิชาชีพ

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ถือว่าผู้ตอบเลือกตอบข้อใดในแบบวัดทัศนคติ จะมีทัศนคติตามแบบที่ใดกำหนดไว้สำหรับข้อนั้น ๆ
2. ตัวอย่างประชากรทวนแบบวัดทัศนคติแบบบังคับบัญชาและแบบวิชาชีพ ตามความรู้ที่ถูกต้องที่แท้จริง และตรงกับสภาพความเป็นจริงของผู้ตอบเอง

ความจำกัดของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ อาจจะไม่สมบูรณ์ เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างอาจจะอยู่ในสภาพที่ไม่พร้อมต่อการให้ข้อมูล เช่น มีความเครียด เนื่องจากภาระหน้าที่ การงาน บ่อย ตลอดจนการไม่เต็มใจที่จะให้ข้อมูล สิ่งเหล่านี้จึงจะมีผลทำให้ผลการวิจัยคลาดเคลื่อนไปจากสภาพความเป็นจริงได้

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

ทัศนคติแบบบังคับบัญชา หมายถึง ทัศนคติที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงาน โดยเน้นความเป็นระเบียบ ที่ต้องให้เป็นไปตามกฎ ข้อบังคับ การทำงานนั้นจะเน้นการทำงานแบบงานประจำ และเน้นประสิทธิภาพของวิธีการมากกว่าความสำเร็จตามเป้าหมาย สำหรับทัศนคตินี้ ถือว่าเกิดจากการทำงานประจำ และเห็นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงน้อย ในค่านการตัดสินใจนั้น ถือระเบียบ กฎหมายเป็นหลักมากกว่าการยืดหยุ่น การบริหารขึ้นอยู่กับผู้บังคับบัญชาเป็นสำคัญ อาจเกิดจากตำแหน่งหน้าที่ ส่วนความจงรักภักดีจะมีต่อการหรือผู้บังคับบัญชา

ทัศนคติแบบวิชาชีพ หมายถึง ทัศนคติที่แสดงออกของบุคคลที่มีต่อการปฏิบัติงานที่เป็นการศึกษา คนกว่า เปลี่ยนแปลง และพัฒนา กฎระเบียบที่มีไว้เป็นเพียงทางเลือก เพื่อให้การดำเนินงาน สำเร็จตามเป้าหมาย เห็นความสำคัญของความสำเร็จตามเป้าหมายมากกว่าวิธีการหรือขั้นตอน ทัศนคติ

นั้นเกิดจากการใช้ความรู้ ไม่ใช่เกิดจากการทำงานประจำ การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความเห็นทางวิชาชีพ การบริหารจะร่วมกันตัดสินใจ อำนาจเกิดจากความสามารรถ และตามผลงานในวิชาชีพ ส่วนความจรรงักก็เห็น จะมีทอวิชาชีพและเพื่อนรวมวิชาชีพเดียวกัน

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ อาจารย์วิทยาลัยครู 12 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น 506 คน
2. การสร้างเครื่องมือการวิจัย การวิจัยคั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือขึ้นเอง ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาสองตอนด้วยกัน กล่าวคือ ตอนที่หนึ่ง จะเป็นคำถามที่ทองการทราบสถานะของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่สอง เป็นแบบวัดทัศนคติแบบบังคับบัญญัติ และแบบวิชาชีพ จำนวน 23 ข้อ โดยแต่ละข้อจะประกอบด้วย สองข้อความย่อย ซึ่งแต่ละข้อความจะแสดงถึงทัศนคติแบบบังคับบัญญัติ และแบบวิชาชีพ และกำหนดให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงหนึ่งข้อความเท่านั้น
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยจะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้ประสานงานเก็บรวบรวมข้อมูลให้ด้วย
4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ (The Statistic Package For Social Sciences)

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยคั้งนี้ จะได้รับประโยชน์ คือ

1. จะทำให้เข้าใจลักษณะบางประการเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมแบบบังคับบัญญัติ และแบบวิชาชีพของอาจารย์วิทยาลัยครูได้คั้งนั้น

2. จะเป็นข้อมูลประกอบการทำเนิพงานทางบริหารและทางวิชาการ ของ
วิทยาลัยครูในปัจจุบันและในอนาคต
3. ใช้ประกอบการพิจารณาการทำให้เนพงานการออกไปอนุญาตประกอบวิชาชีพ
ครู ของคุรุสภา

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย